

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

***Збірник наукових праць кафедри економічного
аналізу***

Випуск 10

Частина 1

Тернопіль
«Економічна думка»
2001

Зміст.

	Колонка редактора рубрик.....	3
Шкарабан С.І.	Кафедрі економічного аналізу — 30.....	4
Євген Мних	Фундаментальні і прикладні характеристики економічного аналізу.....	6
Пушкар М.С.	Інвестиційна діяльність підприємства та її класифікація.....	8
Рудницький В.С.	Проблеми діагностики і аналізу фінансового стану підприємства.....	10
Усач Б. Ф.	Фінансовий аналіз звітності суб'єктів підприємницької діяльності.....	14
Житная И.П.	Финансово – промышленные структуры как объект	
Житный П.Е.	экономического анализа.....	16
Анджей Ліманський	Диверсифікація ризику у маркетинговій діяльності: аналіз її поняття, заходи та ефективність.....	17
Мех Я.В.	Проблеми обліку, аналізу і контролю внутрішніх резервів підприємств.....	21
Смоленюк П.С.	Оцінка діючої системи узагальнюючих показників використання матеріальних ресурсів.....	24
Галас А.М.	Особливості обліку та аналізу дебіторської заборгованості на основі п(с) 10 “Дебіторська заборгованість”.....	28
Корецький Б.М.	Економічна діагностика: поняття, види та принципи проведення.....	30
Попович П.Я.	Економічний аналіз внутрішньогосподарської діяльності переробних підприємств.....	34
Шеремета М.Й.	Особливості фінансового аналізу українських підприємств.....	38
Кулик Р., Кулик Ю.	Особливості функціонально-вартісного аналізу.....	40
Спільник І.В.	Інформаційні проблеми аналізу фінансового стану підприємства.....	41
Серединська В.М.	Деякі питання аналізу реалізації продукції.....	43
Загородна О.М.	Загальна характеристика евристичних методів економічного аналізу.....	46
Домбровський Р.В.	Застосування фінансових коефіцієнтів для порівняльного аналізу фінансової стійкості підприємств.....	49
Вовк В.М.	Аналіз складу і структури управління фінансовими ресурсами підприємства.....	51
Задорожний З.В.	Деякі питання нормативної бази обліку та аналізу витрат.....	54
Харів П., Шпак Н., Собко О.	Аналіз впливу наукоємності на підвищення ефективності виробництва.....	55
Бойчик І.М.	До питання економічної оцінки надійності автоматизованих систем управління технологічними процесами ..	61
Яремко І.Й.	Аналіз власного капіталу муніципальних підприємств.....	64
Струк Н. С., Пелешко Н.М.	Управлінський облік та аналіз релевантної інформації для прийняття оперативних управлінських рішень.....	65
Ценклер Н.І., Штулер Г.Г.	Реалії національної системи бухгалтерського обліку.....	71
Вашків О.П.	Логістичні підходи в системі засобів ефективного використання виробничого потенціалу вантажних автопідприємств.....	73
Будник Л.А.	Система оперативного управління ресурсним потенціалом підприємства.....	78
Редченко К.І.	Стратегічний аналіз і прийняття рішень в умовах обмеженої інформації та невизначеності.....	80

функції та об'єкту як самостійної системи, що реалізується сукупністю матеріальних елементів, їх зв'язків і, одночасно, як частини системи більш високого порядку, в якій даний об'єкт знаходиться з іншими підсистемами в певних взаємовідносинах.

Третя особливість, тобто принцип відповідності значимості функцій до витрат на їх реалізацію, є своєрідним продовженням функціонального підходу. Кожна функція досліджується в ієрархічній структурі з точки зору її значимості по відношенню до інших функцій об'єкту аналізу. Отримана (здебільшого експертним шляхом) значимість функції співставляється із витратами на її реалізацію, а саме з частиною цих витрат в загальній сумі затрат, необхідних для виконання сукупності функцій об'єкту. При допомозі цього методичного прийому здійснюється своєрідний економічний діагноз того чи іншого технічного рішення, який дозволяє розрізнити функціонально-необхідні та "надлишкові" витрати.

Коллективна творчість обумовлена тим, що кваліфіковане проведення ФВА вимагає знань техніки, економіки, управління, психології. Ось чому, його проводить група спеціалістів різноманітних професій. Це дозволяє виконати дослідження з різних позицій завдяки синтезу знань і досвіду співробітників. Коллективна думка робітників, об'єднаних спільною метою вирішення завдання, сприяє більш об'єктивній оцінці запропонованих варіантів розв'язку. Для пошуку нових, прогресивних варіантів рішень у ФВА використовуються методи активізації творчої думки: алгоритм розв'язку винахідницьких завдань, "мозковий штурм", морфологічний аналіз, стратегія семикратного пошуку, синектика, метод контрольних питань, метод "Д ельфї" та інші.

П'ята особливість — універсальність — означає, що основні елементи методики ФВА можуть бути в однаковій мірі використані для оцінки витрат на функціонування будь-яких об'єктів. Це створює сприятливі умови для широкого використання ФВА (з деякою його модифікацією) практично у всіх сферах економіки для вирішення технічних, організаційних і економічних завдань. Реальним підтвердженням цьому є досвід передових фірм світу.

Разом з тим, слід зауважити, що функціонально-вартісний аналіз як і будь-який інший метод не претендує на особливу універсальність. Він не замінює, не витісняє інші, в тому числі традиційні види економічного аналізу. Навпаки, застосування ФВА в системі методів дає "інтеграційний" ефект.

Спільник І.В., доц., к.е.н.,
кафедра економічного
аналізу ТАНГ

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Перехід України до ринкових умов господарювання та перспектива зростання масштабів зовнішньоекономічних зв'язків висунули нові вимоги до ведення бухгалтерського обліку і звітності підприємств. У нашій державі поступово реалізується Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, у рамках якої прийнято Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", затверджено новий План рахунків бухгалтерського обліку, формується та поступово запроваджується система національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також реалізується намір щодо забезпечення зв'язку реформування бухгалтерського обліку з основними тенденціями гармонізації стандартів на міжнародному рівні та внутрішнім станом економіко-правового середовища і ринкових процесів.

Внаслідок реформування в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності відбулися суттєві зміни, які зумовлюють необхідність перегляду раніше напрацьованих та створення нових адекватних методик економічного аналізу.

Зокрема, істотні зміни відбулися в основному джерелі інформації

фінансового стану – Балансі підприємства. Ці зміни торкнулися не лише форми – будови балансу, але й змісту його елементів (розділів, статей). При застосуванні або розробці методики аналізу вкрай необхідно володіти глибокими знаннями стосовно суті, змісту, та взаємозв'язку складових балансу, їх ролі в діяльності підприємства, адже від цього залежить порядок визначення необхідних для аналізу показників, їх правильне застосування для аналітичних розрахунків і співставлень та відповідна інтерпретація одержаних результатів.

Однак, при детальному аналізі нових нормативно-інструктивних матеріалів можна виявити окремі положення, які потребують подальших роз'яснень чи доопрацювань, оскільки між ними існують розходження або протиріччя. Так, при класифікації фінансових ресурсів, відображених у пасиві, за правом власності з метою подальшого аналітичного дослідження виникає питання стосовно віднесення окремих розділів (статей) до власних або позичених.

Розділ П пасиву називається "Забезпечення наступних витрат і платежів". У ньому згідно П(С)БО – 2 "Баланс", затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. № 87, "відображаються нараховані у звітному періоді майбутні витрати та платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання тощо), величина яких на дату складання Балансу може бути визначена тільки шляхом попередніх (прогнозних) оцінок, а також залишки коштів цільового фінансування і цільових надходжень, які отримані з бюджету та інших джерел." Отже, як мінімум, у розділі показано неоднорідні за своїм змістом і значенням елементи. І якщо ідентифікація власне забезпечень потребує подальшого з'ясування, то щодо цільового фінансування, то його логічно трактувати як безповоротно надані підприємству джерела формування коштів.

Однак, визначенню та оцінці забезпечень присвячено пп. 13-18 у П(С)БО 11 "Зобов'язання", затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000р. №20. Тобто, цей документ трактує забезпечення як різновид зобов'язань. Зокрема, у п.13 проголошується, що вони "...можуть створюватися для відшкодування наступних (майбутніх) витрат на:

- виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію;
- виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо.

У той же час, Планом рахунків бухгалтерського обліку та Інструкцією про його застосування", затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. № 291, облік забезпечень зобов'язань та цільового фінансування здійснюється, як це не дивно, на рахунках 4-го класу "Власний капітал та забезпечення зобов'язань".

В Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій зазначено: "Рахунки цього класу призначені для узагальнення інформації про стан і рух коштів різновидів власного капіталу – статутного, пайового, додаткового, резервного, вилученого, неоплаченого, а також нерозподілених прибутків (непокритих збитків), цільових надходжень, забезпечень майбутніх витрат і платежів, страхових резервів".

А далі: "На рахунку 47 "Забезпечення майбутніх витрат і платежів" ведеться узагальнення інформації про рух коштів, які за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і включення їх до витрат поточного періоду". Тобто це – власні кошти підприємства, які ним з власної ініціативи резервуються для згладжування протягом певного періоду витрат на здійснення виплат відпусток, додаткового пенсійного забезпечення, гарантійних зобов'язань, інших наступних витрат (наприклад, пов'язаних із реструктуризацією підприємства чи виконанням обтяжливих зобов'язань). На рахунку 48 "Цільове фінансування і цільові надходження" ведеться облік та узагальнення інформації про наявність та рух коштів, отриманих для здійснення заходів цільового призначення (в тому числі отримана гуманітарна допомога). Кошти цільового фінансування і цільових надходжень можуть надходити як

субсидії, асигнування з бюджету та позабюджетних фондів, цільові внески фізичних та юридичних осіб тощо.

Згідно з Методичними рекомендаціями по застосуванню реєстрів: бухгалтерського обліку, затв. наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000р. № 356, "...призначених для хронологічного, систематичного або комбінованого накопичення, групування та узагальнення інформації про господарські операції", дані яких "використовується для складання фінансової звітності", для обліку власного капіталу та забезпечення зобов'язань передбачається вести спільний обліковий реєстр – Журнал 7. "У журналі 7 відображаються операції про зміни у складі власного капіталу підприємства, про нарахування, одержання витрачання забезпечень майбутніх витрат і платежів і коштів цільового призначення..." Для забезпечення накопичення аналітичних даних щодо забезпечень майбутніх витрат і платежів за період з початку періоду пропонується ведення відомості 7.3..

Отже, за логікою цих нормативних документів, цілком правомірним є підхід до розгляду забезпечень майбутніх витрат та платежів, а також цільового фінансування як прирівнених до власного капіталу джерел коштів. Ця точка зору уявляється цілком справедливою, оскільки забезпечення обернуться для підприємства на зобов'язання лише в майбутніх періодах, тим більше, що за окремими їх видами ця подія може настати лише з певною мірою імовірності (наприклад, гарантійні зобов'язання), а кошти цільового фінансування (такі як гуманітарна допомога, субсидії, асигнування) переважно використовуються підприємством на розвиток поряд із власним капіталом.

Схожа ситуація з даними V розділу Балансу "Доходи майбутніх періодів". Доходи, отримані підприємством протягом поточного або попередніх звітних періодів, хоча і належать до наступних звітних періодів можуть розглядатися з аналітичної точки зору як прирівнені до власних джерела коштів, адже за цим розділом показуються, зокрема, доходи у вигляді одержаних авансових платежів за здані в оренду основні засоби та інші необоротні активи (авансові орендні платежі) передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання, виручка за вантажні перевезення, виручка від продажу квитків транспортних і театральних-видовищних підприємств, абонентна плата за користування засобами зв'язку тощо.

Висунуті на розгляд проблемні питання мають з точки зору аналізу суттєве значення, адже повне виключення окремих статей чи розділів із розрахунку призводить до порушення балансового взаємопов'язання як в цілому, так і окремих розділів між собою. Віднесення тієї чи іншої суми до певної групи впливає не тільки на абсолютне значення конкретних показників (коефіцієнти фінансової стійкості автономії, фінансового важеля, наявність власного оборотного капіталу та рівень покриття ним потреби), але й на правильність подальших аналітичних процедур та сформульованих за їх результатами аналітичних висновків.

Серединська В.М., к.е.н., доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АНАЛІЗУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

В останні роки велику частку в поточних активах підприємства займає готова продукція. Це пов'язано з ростом конкуренції, втратою ринків збуту, низькою купівельною спроможністю суб'єктів господарювання і населення, високою собівартістю продукції, неритмічністю виробництва і відвантаження.

Збільшення залишків готової продукції на складі веде до тривалого заморожування оборотного капіталу, відсутності грошової наявності, потреби в кредитах і виплати процентів за них, росту кредиторської заборгованості постачальникам, бюджету, робітникам по оплаті праці і т.п. Сьогодні це одна із причин спаду виробництва, зниження його ефективності, низької платоспроможності підприємств і їх банкрутства.

Таким чином, реалізація безпосередньо впливає на фінансовий стан